

Russia, ‘double standards’, and the contestation of equivalence 2000–2019: A corpus-based exploration

Kristian Lundby Gjerde
Oslo: Universitetet i Oslo, Institutt for statsvitenskap 2023
183 sider. ISSN 15043991

Omtalt av **Iver B. Neumann** [direktør, Fridtjof Nansens Institutt, ibneumann@fni.no]

I Sovjet-tiden ble kritikk av interne forhold fra USA svært ofte møtt med motanklager. Kritikk av etnisk undertrykking ble møtt med beskrivelser av reservater for innfødte amerikanere og forholdene i Compton og andre primært afro-amerikanske storbylommer. Kritikk av arbeidsforhold ble møtt med beskrivelser av amerikanske kampanjer for å begrense fagforeningsdannelse. Kritikk av sovjetisk politikk i det som da ble kalt den tredje verden ble møtt med beskrivelser av amerikanske firmaers fremferd i Mellom- og Latin-Amerika og så videre. Hva utenrikspolitikk angikk, var slike motanklager imidlertid uvanlige, fordi den sovjetiske linjen var at kommunistisk utenrikspolitikk simpelthen var kapitalistisk utenrikspolitikk overlegen. Deres utenrikspolitikk hvilte nemlig på arbeiderklassens interesser, mens Vestens hvilte på borgerlige klasseinteresser.

Som Kristian Lundby Gjerde dokumenterer i denne fokuserte avhandlingen, er det nå slutt på alt dette. Også i russisk utenrikspolitikk, som ikke lenger kan støtte seg på marxistisk klasseanalyse, har anklager om dobbeltstandarder for å unndra seg vestlig kritikk nå blitt et såkalt *rhetorical commonplace*, et *topos*. Mer bestemt dreier det seg først og fremst om russiske anklager om at USA og i mindre grad andre vestlige

land opererer med én standard når de utformer og bedømmer egen politikk, men en annen og strengere når de bedømmer Russlands.

Gjerde gjør en god begrepsmessig opprydningsjobb. Han peker på fire generelle problemer med å snakke om doble standarder. Det første er hvorvidt to forskjellige handlingssekvenser kan sammenlignes overhodet. Hovedpoenget her er den amerikanske filosofen Nelson Goodmans, at det alltid må klargjøres akkurat hvilke aspekter ved fenomeners som skal telle som like, og at muligheten for å sammenligne dem skifter med skiftende kontekster. Det andre er at handlingene som sammenlignes, faktisk er forskjellige. Dersom så ikke er tilfelle, er det jo ikke snakk om to forskjellige standarder, men om én standard for to forskjellige handlinger.

Det tredje problemet med å snakke om doble standarder, er moralsk. Logisk sett er en slik måte å svare på irrelevant. *Tu quoque* – du også – er en av de basale ulogiske måtene å diskutere på, for det er å unndra seg å diskutere det saken faktisk dreier seg om. Moralsk sett har imidlertid slike argumenter en grunnleggende appell. De fleste av oss forventer en viss overensstemmelse mellom liv og lære, noen av oss er glade i bibelordet om at det er lettere å se flisen i din broders øye enn bjelken i ditt eget. I Vesten finnes det imidlertid dem – Gjerde trekker pertinent nok frem den gamle kalde krigeren Jeane Kirkpatrick her, men kunne like godt ha funnet samtidige stemmer – som mener at sovjetiske og russiske anklager om dårlig moralsk oppførsel fra USA og andre stater er illegitime i utgangspunkt, fordi demokratier simpelthen er autoritære regimer overlegne generelt sett og derfor ikke trenger å forsvare spesifikke handlinger moralsk. (Merk at dette den gang var å lave et speilbilde av sovjetisk selvforståelse, slik den ble diskutert i innledningen ovenfor.) Det dreier seg altså om en generalisering av punktene en og to, der kontekst og handlingsmåte rent generelt sett blir sett på som så forskjellige at sammenligninger er irrelevante. Dette er en posisjon som de aller fleste skandinaver var skeptiske til under den kalde krigen, og som de fleste av oss vel fortsatt er svært skeptiske til.

Et fjerde og siste problem med å snakke om doble standarder er en undertype av det tredje, såkalt *whataboutism*. Ja, vi gjør slik og sånn i Syria, men hva med det USA gjør i Libya? Dette er grunnformen fra sovjetisk tid.

Snakk om doble standarder er altså problematisk både logisk og moralsk, men det synes også som om russiske ledere selv er fornøyd med taktikken, for den har altså vært standardkrykken for politikere og taleskrivere som har måttet kontre kritikk i årevis. Slik kan det gå når man ikke har noe eget å komme med. Stigmaforskere ville ha kalt dette nektelse, en måte å unngå stigma på som går ut på å spille på den banen motstanderen tekker opp, heller enn å forsøke å overtale motstanderen om at man spiller på en annen bane, der man er overlegen. Nietzsche ville ha kalt det *ressentiment*.

Gjerde trekker imidlertid hverken på stigma-forskere eller på filosofer, eller for den saks skyld primært på retoriske tilganger, men på *big data*-metoder. Metodene han bruker er noe av det mest interessante ved hele avhandlingen. Det dreier seg om forskjellige måter å skrape nettet på, altså å etablere et tekstkorpus som man så

bruker en kryper eller en annen type lesehjelper til å gå gjennom, med sikte på å etablere frekvens. Det er slik Gjerde etablerer at doble standarder er et standard topos i russisk utenrikspolitikk – og semantiske felt – hvordan doble standarder er assosiert med hykleri, mentorering og så videre. Her ligger Gjerde i forskningsfronten.

Avhandlingen er informativ. Spesielt for dem som mener at saker og ting ikke er skikkelig etablert før de er tallfestet, er avhandlingen metodisk sett *gefundenes Fressen*. For russisk-vennlige lesere, som det vel fortsatt finne noen av, er avhandlingen først og fremst deprimerende, fordi den så tydelig viser Putins Russlands mangel på språklig og politisk fantasi.